

Naszą zagadkę stanowi sokół co jest oczywiste i nie wymaga wyjaśnienia. Jeśli chodzi o wygląd to, mówiąc ogólnie, nasz sokół jest ciemno kreskowany na spodzie, ma wyraźny wąs, białawy policzek, ciemniejsze pokrywy podskrzydłowe niż lotki oraz jasne podogonie. Niestety taki opis odpowiada aż trzem różnym gatunkom sokołów. Bo diabeł tkwi w szczegółach. Oznaczanie gatunków bardzo podobnych do siebie jest trudne, ponieważ opiera się na bardzo precyzyjnym opisie wszystkich zauważalnych cech, które nierzadko różnią się niuansami. Spójrzmy zatem na głowę i rysunek na niej. Widzimy czarniawy wąs i białą plamę na policzku. Taki rysunek ma sokół wędrowny *Falco peregrinus*, chociaż ten nie ma tak ubarwionego spodu skrzydła, z ciemnymi pokrywami kontrastującymi z jaśniejszymi lotkami. Ale taki spód skrzydła ma sokół skalny *F. eleonora*, u którego występuje również wąs i policzek. Ale to nie jest sokół skalny, bo zauważmy, że na lotkach praktycznie niezauważalne jest prążkowanie. Oczywiście dorosły sokół skalny nie ma prążkowania na lotkach, co więcej, ma jaśniejszą część nasadową tych piór i ciemniejszy tylny brzeg skrzydła. Jednak dorosłe ptaki odmiany jasnej mają rdzawe podogonie i brzuch, podobnie jak dorosłe kobuzy, tylko że rdzawy kolor sięga aż do piersi. A nasz ptak ma jasny, kremowy tył tułowia i podogonie. Tak są ubarwione młode sokoły skalne, ale te z kolei mają wyraźne prążkowanie na lotkach z szerokim czarniawym pasem wzdłuż tylnej krawędzi skrzydła. Sięgnijmy zatem do naszej mantry, która brzmi: najpierw wiek ptaka, a następnie szczegóły upierzenia. Brak wyraźnego prążkowania na lotkach (nie licząc kolorowych dorosłych samców) w zasadzie eliminuje wszystkie małe gatunki. U dużych sokołów niebieskawa woskówka wskazuje na ptaka młodego, a taką właśnie ma nasz zagadkowy ptak. Na zdjęciu mamy więc ptaka młodego. Wróćmy jednak do rysunku na głowie. Wąs jest mocno zaznaczony, chociaż wąski, ale łączy się szerszą podstawą z paskiem ocznym/kantarkiem tworząc jedną maskę i zwęża się ostro ku końcowi. Białawy policzek jest czysty, bez przybrudzenia charakterystycznego dla białozora *F. rusticolus*. Pozostają zatem dwa gatunki, raróg *F. cherrug* i raróg górski *F. biarmicus*. Oba te gatunki są bardzo do siebie podobne i nierzadko

niemożliwe do odróżnienia w terenie. Opisany wąż jest typowym dla młodego raroga górskiego, podczas gdy raróg ma wąż równej szerokości na całej długości, tępo zakończony, nierzadko z lekkim rozszerzeniem na końcu, a ponadto często nie łączy się z maseczką, co widać jako jaśniejszą plamkę u jego nasady, na granicy kantarka i podstawy wąsa. Cechą bodajże najważniejszą jest jednak ubarwienie tyłu tułowia. Nasz ptak ma mocne i bardzo ciemne kreskowanie od piersi aż do brzucha, konkretnie do nasady nóg. Zauważmy, że całe podbrzusze, od nasady nóg, z nogawicami włącznie i podogoniem jest jasnokremowe. U raroga najciemniejszą partią na spodzie są ciemno, niemal jednolicie ubarwione nogawice, które tworzą ciemne plamy sięgające co najmniej do tylnej krawędzi skrzydeł czyniąc tym samym cały tułów ciemny, nierzadko najciemniejszy właśnie w tym miejscu, w którym u naszego ptaka zaczyna się jasna plama podbrzusza. Wreszcie, jak zauważyliśmy wcześniej, nasz ptak ma niebieskawą woskówkę, wskazującą na szatę młodocianą. Jednak nogi ptaka na zdjęciu są żółtawe, co jest również cechą raroga górskiego, bowiem młody raróg ma nogi niebieskawe i barwa ta utrzymuje się najdłużej wśród dużych sokołów, bo do drugiego roku kalendarzowego. U raroga górskiego nogi stają się żółte zaraz po wylocie z gniazda i tylko woskówka jest niebieskawa jeszcze przez pewien czas, podczas gdy młode sokoły wędrownie od początku mają żółte zarówno nogi, jak i woskówkę. Jak zatem widzimy ogólnikowy, nieprecyzyjny opis, przedstawiony na wstępie nie pozwala nam wyjść poza grupę trzech, a nawet czterech gatunków. Można oczywiście mieć wątpliwości, gdyż ptak na zdjęciu jest widoczny tylko od spodu i nie widzimy szczegółów ubarwienia ogona, co jest bardzo ważną cechą, bowiem często właśnie ogon może wskazać na jakiegoś mieszańca, które są coraz częściej wykrywane, głównie dzięki właśnie dokumentacji fotograficznej. Jednak opisane cechy wskazują na raroga górskiego, a jednocześnie nie odpowiadają innym gatunkom. Tego młodego raroga górskiego sfotografowała Katarzyna Skakuj we wrześniu 2013 roku w Hiszpanii.

Jan Lontkowski

Jaki to ptak? Zagadka nr 89 – *Mystery bird 89*

